

Noteringar Dalarnas Byggkompetensråd 6 dec 2024

Mötet inleddes med att ordförande Klas Hedlund hälsade deltagarna välkomna. Klas konstaterade att när det gäller kompetensförsörjningsfrågor så har branschen varit för anonym, vilket bara understryker behovet av ett kompetensråd. Vi har försökt att ge en tydlig beställning till utbildningssidan från branschen, men tidigare haft svårt att konkretisera den. I den studie där branschföretag intervjuades som gjordes tidigt under 2024 började dock den "beställningen" ta form. Det vi behöver göra nu är att hitta former för att förtydliga den. I det arbetet ska vi också inkludera de signaler vi har fått om att det är en skev fördelning av utbildad arbetskraft, där tidigare allt för få elever fördelats till de så kallade S-yrkena.

Vi har dessutom ett jobb att göra riktat mot kompetensförsörjning inom tjänstesidan av byggsektorn, där vi behöver jobba i samverkan mellan branschen, byggkompetensrådet, Högskolan Dalarna och ByggDialog Dalarna.

Både bransch och utbildare måste tänka om (tillsammans). Dagens kompetensrådsmöte kommer att visa att det inte är möjligt att fortsätta på samma sätt som man har gjort tidigare. Ny energi i samarbetet mellan skola och bransch är dagens tema!

Nytt från Byggföretagen/BYN

Niclas Engberg Byggföretagen/BYN berättade att byggkonjunkturen är tudelad. Det förutspås vara fortsatt trögt under 2025 inom bostadsbyggande, men mer positivt inom såväl infrastruktur- som lokalinvesteringar. Den tudelningen kan förstås också påverka den framtida efterfrågan på olika sorters kompetens, där efterfrågan på träarbetare/snickare och plattsättare skulle kunna minska de närmaste åren medan efterfrågan på t ex betongarbetare/anläggningsarbetare kan komma att öka.

Byggföretagen börjar under våren med att skicka ut en återkommande enkät till sina medlemmar och till branschföretag med hängavtal, där företagen anger om de har lätt/svårt att rekrytera och vilken typ av kompetenser det handlar om. Detta blir ett värdefullt underlag för oss i vår dialog om arbetskraftsbehov och dimensionering!

Dalarnas utmaningar och utvecklingen framåt- med fokus på byggbranschen

Peter Möller- samhällsanalytiker på Region Dalarna- gav en bild av hur befolkningen/demografin ser ut att utvecklas framåt. En tidigare prognosticerad befolkningsökning för länet har bytts mot befolkningsminskning, där alla åldersklasser utom de äldre kommer att minska. Arbetslösheten har minskat kraftigt, särskilt bland utrikes födda.

Sysselsättningen i byggbranschen ökade med 5-10 procent mellan år 2020 och 2023 och har därefter varit i stort sett oförändrad. Andelen kvinnor på bygg- och anläggningsprogrammet nästan halverades (från 14 till 8 procent) i samband med

införandet av ny läroplan 2011 men har sen dess ökat och ligger nu högre (ca 16 procent) än vad den gjorde då.

När det gäller konjunktur så pekar Bygghälsöstatistiken fortfarande nedåt¹ och ligger nu på samma nivå som i början av år 2020.

Detta innebär sammanfattningsvis:

- Färre invånare
- En allt äldre befolkning
- En fortsatt stark arbetsmarknad
- I ett lite längre tidsperspektiv har fler som tidigare stått utanför arbetsmarknaden kommit in, men de är inte lika väl rustade
- Kompetensförsörjningsutmaningen är framåt ännu tuffare än tidigare

Arbetet med planering och dimensionering av utbildning inom gymnasium och vux

Conny Danielsson kompetensförsörjningsstrateg på Region Dalarna berättade om arbetet på nationell och regional nivå med att få en bättre matchning mellan utbildningen och arbetsgivarnas behov av arbetskraft. Kunskapen och förståelsen för reformen har ökat, det sker en fördjupad dialog om utbudet av gymnasieutbildning som inte funnits förut.

Några av de kommunala skolhuvudmännen planerar att förändra utbudet även om det i den första delen av reformen handlar om ganska små steg. Utmaningarna för att få till en (önskad) mer kraftfull förändring är flera, de utbildningar (Högskoleförberedande) som ska minskas är "billiga" och har i många fall ett bra söktryck medan de som föreslås öka (yrkesförberedande) är dyra, och har ofta ett lägre söktryck.

Dalarnas företag har svårt att rekrytera arbetskraft. Det är bara sex län i landet där företagen upplever ännu större svårigheter att rekrytera arbetskraft.

Conny undersöker just nu om det finns en obalans i länet inom utbildning i byggbranschen, hur tillgången på utbildad arbetskraft matchar företagens behov i olika delar av länet. Det saknas utbildning inom flera yrkesinriktningar i länet och för bygg saknas det både sökande och utbildningar inom flera av de smala yrkesinriktningarna.

Underlagen måste bli spetsigare och brytas ned på finare nivå (yrkesinriktning istället för programnivå) för att kunna ge en bild som är nog tydlig att driva ett pricksäkert utvecklingsarbete utifrån.

Vuxenutbildningen verkar kunna vara på väg mot en större förändring av utbudet än gymnasieskolan.

Läringsutbildning bedöms vara en potentiell möjlighet att skapa fler yrkesinriktningar inom flera smala yrkesområden.

¹ Bygghälsö har dock en eftersläpning i rapporteringen på ca 8 månader

Slutligen så bedöms det krävas en större samverkan *mellan* de kommunala huvudmännen i hela länet (alla 15 kommuner) *och* med de fristående skolorna. På ett initiativ från Region Dalarna har politikerna nu uppmanat att bjuda till möte där **alla** huvudmän i länet samlas för diskussion om utbudet av gymnasial utbildning.

Per Schönbeck BBM i Dalarna- smart rekrytering genom utveckling av handledarskapet och samverkan med byggprogrammen

Per driver ett av länets största golvläggnings- och plattsättningsföretag (ett smalt yrke) med ca 20 anställda. Han har tidigare haft stora utmaningar med att kunna rekrytera de medarbetare han behöver, men nu har han tagit några nya grepp som vänt det hela. Per har erbjudit två erfarna/äldre medarbetare möjligheten att vara permanenta handledare för APL-elever och lärlingar. Efter visst motstånd i starten har det blivit en bra lösning för alla. Handledarna är nöjda med sin roll, de får avlastning (t ex hjälp att bära utrustning) och ett lönetillägg. Det blir en bättre erfarenhetsöverföring från äldre till nyare medarbetare och de nya får en bättre inskolning. Nu är det till och med så att andra medarbetare frågar varför inte de också kan få en praktikant... Bara positiva effekter således, även om det har krävt både tålamod och viljestyrka att genomföra. En annan komponent i det här är att BBM har varit på byggprogrammen i Falun & Blå och visat upp yrket och det har ökat intresset för golv/platt hos eleverna. Ett mycket bra exempel på hur man i samverkan mellan företag och byggprogram kan vända en utveckling och skapa intresse för ett smalare yrke hos eleverna.

Ina Fyhr ByggDialog Dalarna- Temagrupp för tjänster/högskoleutbildning i byggsektorn

Det finns ett behov av en plattform för att diskutera- och stärka kompetensförsörjningen till tjänstemannayrken i byggsektorn. ByggDialog Dalarna bjuder därför in till en temagrupp för tjänsteproduktion, klimatsmart byggande och produktionsutveckling (konsulter, ingenjörer, områdesspecialister) i Dalarnas byggsektor. Temagruppen ska vara en plattform för erfarenhetsutbyte och diskussion, kartlägga byggbranschens behov av kompetens inom högre utbildning på både kort och lång sikt, göra inspel i samverkan mellan näringsliv och utbildning för att höja kvalitet och attraktivitet inom högskoleutbildningar för att bättre möta näringslivets behov och öka näringslivets engagemang i högskoleutbildningarnas utformning och innehåll. mm. Temagruppen kan också stärka kopplingen mellan företagen i byggsektorn och den regionala byggforskningen. Gruppens första möte blir fredag 31 januari.

Paneldiskussion om hur skolan och företagen kan hantera utmaningarna tillsammans

I panelen fanns Olof Ekfeldt bitr rektor på Hagströmska, Erika Johansson HR på Byggpartner, och Ida Södergren på Arbetsmarknadskunskap. Frågorna till panelen handlade om de utmaningar som uppstår med minskad tillgång på arbetskraft/elever, förändringar i elevers attityder/förutsättningar och hur vi kan jobba tillsammans i ett byggkompetensråd för att hantera de utmaningarna.

Olof pekade på att de har en utmaning i att rekrytera elever till byggprogrammet framöver. Här behöver skolorna jobba hårt och utveckla utbildningarna i nära samverkan med företagen, samtidigt som de för framtida elever synliggör de möjligheter som finns inom branschen. Det nära samarbetet med företagen blir särskilt viktigt för att hjälpa elever med större behov att växa under sin utbildning, både i skolan och på APL. För att klara rekryteringen behöver vi locka fler tjejer och icke-binära till skolan/branschen och där kan iAPL² vara ett jättebra verktyg för företagen.

Ida lyfte Arbetsmarknadskunskaps senaste rapport som visar att ungdomar idag faktiskt vill ha det *innehåll* som branschen erbjuder. Utveckling, kreativitet, praktiskt och att arbeta dagtid mån-fre är de drivkrafter som de önskar mest. Däremot är intresset för branschen något svagare, på en 5-gradig skala ligger medelvärdet på 2,15 när man ställer frågan om hur intresserade Dalarnas skolungdomar är av byggbranschen. Ungdomar vet för lite om våra olika branscher för att kunna göra medvetna val och tittar vi på just byggbranschen så vet de väldigt lite om S-yrkena, även de som faktiskt går på BA-programmet. Elever på byggprogrammen lyfter fram att de vill göra, prova och känna att de får förtroende på sin APL. Arbetsgivare behöver sätta sig in i generationens värderingar och tankar, det sker idag stora generationsväxlingar och därmed också ofta krockar. Vilka är de och vad vill de? Hur ska vi kunna mötas på mitten?

Erika pratade om att företagen måste ut tidigare bland elever, redan i grundskolan i åk 8 (eller tidigare) och prata om bygg, visa på karriärvägar både som hantverkare och tjänsteman. ByggPartner upplever ett högt tryck på förfrågningar om APL-plats, lärlingsanställningar samt praktik och anställning från nyutexaminerade tjänstemän. De försöker ta emot APL-elever på de flesta projekt och anställa lärlingar när de har möjlighet. De utbildar de handledare som tar hand om APL-elever och lärlingar så de får en så bra upplevelse som möjligt. Erika lyfte också iAPL som ett mycket bra verktyg.

Olof lyfte att byggkompetensrådet har en viktig roll att i att vara en sammanhållande part för kompetensutveckling och samverkan mellan skola och utbildning framöver. En annan roll för rådet är att synliggöra projekt, aktiviteter och goda exempel i branschen, där det idag är svårt att få en helhetsbild som enskild aktör.

Ida föreslog att vi ska ta med elever in i dialogen i Byggkompetensrådet. Ofta pratar vi *om* ungdomarna men man behöver också prata *med* dem. Vad vill/behöver ungdomarna veta för att fler av dem ska söka sig till branschen?

Erika tyckte att Byggkompetensrådet är en bra mötesplats, med en bra blandning av kompetenser från olika inriktningar; Region, skolväsende, arbetsgivare osv. som kan belysa kommande utmaningar och vad vi behöver jobba med för att vända trenden. Erika efterlyste fler deltagare från företag (arbetsgivare) i byggbranschen. Det är ju de

² Inkluderande ArbetsPlatsförlagt Lärande. En kvalitetsmärkning för företagen där kriterierna syftar till att skapa inkluderande arbetsplatser där alla elever känner sig välkomna.

som efterfrågar kompetenser och förhoppningsvis vill/behöver anställa hantverkare och tjänstemän inom bygg. Alla behövs i detta!

Gruppdiskussioner- inspel om hur vi kan jobba i rådet och ämnena att ta upp framåt

- Återväxt och rekrytering av yrkeslärare
- Rådet är viktigt för att knyta kontakter och utbyta erfarenheter med aktörer man inte träffar i vardagen
- Hur kan vi utveckla hur vi samordnar skolans och företagets roll i utbildningen? APL är ju också en del i utbildningen, viktigt med en bra dialog och tydlig återkoppling där mellan företag och skola.
- Rådet kan vara den sammanhållande arenan för att samverka mellan företag, bransch och utbildare
- Motivera fler företag att vara med på rådet. Det finns ett ömsesidigt beroende mellan dem och utbildningsanordnarna. Företagen kan få veta mer om skolans möjligheter och utmaningar. Skolan kan få veta mer om branschens behov och de varierande förutsättningarna hos olika företag.
- Hur kan vi förmedla framtidsutsikter för byggyrkena till elever och föräldrar? Vad kan innehållet i ett sånt budskap vara?
- Prata om hur vi rekryterar från *alla* olika grupper (tjejer, killar, utrikesfödda).
- Hur kan vi bli mer medvetna om- och uppmärksamma på hur vi jobbar med elever som inte är "strömlinjeformade", så att de också kan se en framtid i yrket? Det finns fina exempel på ungdomar som först kan ha sett "hopplösa" ut, men som sen blev riktigt skickliga hantverkare.
- Hur kan vi synliggöra och belysa vuxenutbildningen mer, som en väg för att slussa in fler i byggyrkena?
- Stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv i grundskolan. Ex vis utvecklad PRAO (t ex grupp-PRAO), säkerhet/arbetsmiljö och att synliggöra arbetslivet/studie- och yrkesvägledning redan i låg- och mellanstadiet.
- Vi får allt fler elever på IM-programmet i gymnasiet, hur möter vi dem och hur kan vi ge dem inspiration om spännande yrken/arbetsliv (t ex i byggbranschen)?
- Inspirera/engagera fler företag att ta emot APL-elever
- Jobba med att stärka kommunikationen/nätverket mellan utbildning/företag/elever/bransch
- Inventera behovet av kompetenser hos företagen och återkoppla det behovet till utbildningsanordnarna
- Marknadsför S-yrkena i skolan. Visa och lyfta goda exempel (typ BBM)
- Jobba på ett transparent sätt med Skolverkets/Regionens planeringsunderlag för utbildningar och gå igenom gemensamt med bransch-kunniga. Presentera dem för branschen så de kan tycka till och påverka innan gymnasiet dimensionerar utbildningarna. Då kan vi säkerställa att arbetsgivarnas behov också tas i beaktande (t ex om det inte framgår i underlagen).
- Anordna gemensamma programråd för geografiskt närbelägna skolor

- Science Center 2047 är en resurs vi kan utnyttja för att visa spännande möjligheter i byggbranschen.
- Visa på möjligheterna för elever på Bygg- och anläggningsprogrammet att läsa vidare t ex på Bygg- och samhällsplanerarprogrammet på Högskolan Dalarna
- Dalarnas Byggkompetensråd kan fungera som en "sambandscentral" som sammanför parter- Företag, högskola, vux, gymnasieskolor- och som arbetar fram gemensamma lösningar för att intressera fler för att söka sig till branschen.

För kontakt Ola Granholm, koordinator, ola@dalabyggkompetens.se, 070-3390114